07/06/2019

“Άγιος Μάξιμος ο Γραικός ως φιλόσοφος,διδάσκαλος,Νέος Θεολόγος και ομολογητής”

/ Αγιορείτικα

Γέροντας Εφραίμ, Καθηγούμενος Ιεράς Μεγίστης Μονής Βατοπαιδίου

Στο πλαίσιο του αφιερώματος για τον Άγιο Μάξιμο τον Γραικό και τα 500 έτη από την αποστολή του στην Ρωσία για την πνευματική αναγέννηση του ρωσικού λαού, δημοσιεύουμε τον πρόλογο του Καθηγουμένου της Ι.Μ.Μ. Βατοπαιδίου Γέροντα Εφραίμ από τον Α΄ Τόμο των εκδεδομένων εκ της Ι.Μ.Μ. Βατοπαιδίου Απάντων.

Στην ζωή της Εκκλησίας έχουν αναδειχθεί πολύ σημαντικά πρόσωπα που με το βίωμα, τον λόγο και το έργο τους σφράγισαν την ιστορία της εποχής τους και επηρέασαν την μετέπειτα πορεία της. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος, ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής, ο άγιος Συμεών ο Νέος

Θεολόγος, ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, ο άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης. Με το σκεπτικό αυτό μπορούμε να θεωρήσουμε και τον άγιο Μάξιμο τον Γραικό ως το κατεξοχήν σημαντικό πρόσωπο του 16ου αιώνα στην Ορθόδοξη Ανατολή, που είναι τόσο γνωστό και αγαπητό στους Ρώσους, αλλά και τόσο άγνωστο στους Έλληνες.

Ο άγιος Μάξιμος είχε άριστες πνευματικές καταβολές και επέδειξε στην ζωή του έντονη δραστηριότητα στο πλαίσιο του ανθρωπίνου και του εκκλησιαστικού γίγνεσθαι. Ανήκε στην μεγάλη βυζαντινή αριστοκρατική οικογένεια των Τριβώληδων. Συγγενής και πρόγονος του αγίου ήταν ο άγιος Κάλλιστος Α΄, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (†1363). Ο άγιος Μάξιμος γεννήθηκε και μορφώθηκε στην Άρτα. Κατόπιν στην Ιταλία απέκτησε ευρύτατη παιδεία στην κατά κόσμον σοφία. Εκεί συναντήθηκε και διαλέχθηκε με διάφορα κοινωνικά και θεολογικά ρεύματα της Αναγεννήσεως και της νεωτερικότητας. Παραταύτα δεν επηρεάστηκε από το αναγεννησιακό πνεύμα και επέλεξε τον αγγελικό βίο. Συναριθμήθηκε με τους βατοπαιδινούς μοναχούς και ακολούθησε με ζήλο την Αγιορειτική παράδοση, βιώνοντας τον τρόπο και την εμπειρία της θεώσεως. Τα τελευταία τριάντα οκτώ χρόνια της ζωής του τα πέρασε στην Ρωσία, αρχικά με τιμές και δόξα και κατόπιν με φρικτές δοκιμασίες μέσα σε ατιμίες, αδικίες, συκοφαντίες και φυλακίσεις.

Αυτές όμως οι δοκιμασίες τον ανέδειξαν σε ολοκληρωμένη προσωπικότητα, σε τέλειο εν Χριστώ άνθρωπο που συνδύαζε με άριστο τρόπο το φυσικό τάλαντο του λόγου και τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος. Χαρακτηρίστηκε ως σοφός φιλόσοφος, ως διδάσκαλος, ως Νέος Θεολόγος, ως αληθινός ποιμένας, ως ομολογητής, αλλά και από τους ιδίους τους Ρώσους ως «*φωτιστής των Ρώσων*».

Ρώσοι και Ευρωπαίοι ιστορικοί χαρακτηρίζουν την εποχή που έζησε ο άγιος Μάξιμος ως την σκοτεινότερη περίοδο της ρωσικής Ιστορίας. Η θεία Πρόνοια του επεφύλασσε έναν βαρύ σταυρό. Για μακρές περιόδους η πορεία του προς τον ουράνιο Πατέρα υπήρξε πολύ σκληρή. Μήπως όμως και για τον ίδιο τον «*άνθρωπον Χριστόν Ιησούν*» η πορεία προς τον Πατέρα Του δεν ήταν οδυνηρή; Μήπως το ποτήριο των παθημάτων, της αδικίας, της συκοφαντίας, της σταυρώσεως προς στιγμή ήθελε να το πιεί; Τελικά όμως το ήπιε, και αυτό συνετέλεσε στην δόξα Του. Το ίδιο επαναλήφθηκε και στον άγιο Μάξιμο τον Γραικό. Υπήρξε τέλειος μιμητής του Χριστού. Απέκτησε το φρόνημα του Χριστού, βάσταξε τα στίγματά Του στο σώμα του. Για την εποχή του ήταν ένας δείκτης που έδειχνε την πορεία προς τον Ουρανό, την οδό για τον Πατέρα. Ταυτόχρονα όμως ήταν και ένας καταλύτης που συνέτεινε, ώστε να εκτονωθούν όλες οι εκρηκτικές κοινωνικοθεολογικές καταστάσεις και να βρεί η Εκκλησία της Ρωσίας τον πραγματικό σκοπό της, που είναι το ανιδιοτελές έργο της μεταμορφώσεως του κόσμου σε βασιλεία του Θεού.

Ο μαθητής του αγίου Μαξίμου του Γραικού, ο πρίγκιπας Ανδρέας Κούρμπσκυ, χαρακτήριζε τα λόγια του δασκάλου του «ως γλυκύτερα από το μέλι». Δυστυχώς χρειάστηκε να περάσουν τετρακόσια πενήντα πέντε χρόνια από την κοίμηση του αγίου για να μπορέσει ο Έλληνας αναγνώστης να έχει πρόσβαση στα λόγια αυτά του αγίου Μαξίμου. Στην Ρωσία από την εποχή του αγίου Μαξίμου άρχισαν να αντιγράφονται λόγοι του και δημιουργήθηκαν πολλές Συλλογές των έργων του σε χειρόγραφους κώδικες στα σλαβονικά. Η Θεολογική Ακαδημία του Καζάν το διάστημα από το 1859 έως το 1862 δημοσίευσε σε τρεις τόμους εκατόν τριάντα λόγους του στα παλαιορωσικά. Ακολούθως η Λαύρα του Αγίου Σεργίου επανέκδοσε τους τρεις αυτούς τόμους το 1910 και το 1996 στα ρωσικά της εποχής εκείνης, ενώ το 2006 στην καθομιλουμένη σύγχρονη ρωσική γλώσσα.

Η Ιερά Μονή Βατοπαιδίου με τον ανά χείρας τόμο εγκαινιάζει την σειρά των Απάντων του αγίου Μαξίμου του Γραικού, με την έκδοση στην ελληνική γλώσσα των πρώτων σαράντα εννέα λόγων από τους συνολικά εκατόν τριάντα που περιλαμβάνονται στις παραπάνω τρίτομες ρωσικές εκδόσεις. Στην σειρά αυτή θα συμπεριλάβει και όσα έργα του αγίου δεν έχουν περιληφθεί στους τρεις τόμους. Πρόκειται για τα έργα που δημοσιεύτηκαν αργότερα είτε μεμονωμένα, είτε ως μέρη άλλων συλλογών, είτε για τελείως ανέκδοτα. Έτσι ευελπιστούμε να προσφέρουμε στον Έλληνα αναγνώστη πλήρη τα Άπαντα του αγίου Μαξίμου, ώστε να μπορεί να τα μελετά και να καρπώνεται την σοφία και την εμπειρία του αγίου.

Επειδή ο άγιος Μάξιμος ο Βατοπαιδινός, ο Γραικός, παραμένει άγνωστος στο ευρύ ελληνικό κοινό, προτάσσουμε πριν από τους λόγους του την βιογραφία του αγίου,

που επιμελήθηκαν πατέρες της Μονής μας στηριζόμενοι σε ρωσικές και ελληνικές πηγές, τις οποίες εμπλούτισαν με νέα στοιχεία. Αυτό αποβλέπει στην καλύτερη ενημέρωση και πληροφόρηση του αναγνώστη για την ζωή και το έργο του αγίου Μαξίμου και στην ευχερέστερη κατόπιν ανάγνωση των λόγων του.

Ευχαριστούμε πολύ τους κοπιάσαντες μεταφραστές, τον ομώνυμο του αγίου, κ. Μάξιμο Τσυμπένκο, καθηγητή φιλοσοφίας του Πολυτεχνείου του Κιέβου και τον Τιμόθεο Γκιμόν, ιστορικό σλαβολόγο. Θερμές ευχαριστίες εκφράζουμε στον ομότιμο καθηγητή της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Δημήτριο Γόνη που ανέλαβε την συγγραφή της εισαγωγής αλλά και τον υπομνηματισμό των λόγων του παρόντος τόμου. Επίσης ευχαριστούμε τον κ. Μανώλη Βελιτζανίδη που έχει αναλάβει την επιμέλεια της σειράς των Απάντων, όπως και τους χορηγούς, ιδιαίτερα μάλιστα τον κ. Ανδρέα Χαρτσένκο, που με την ευγενική αυτή προσφορά τους έγινε δυνατή η παρούσα έκδοση.

Ευχόμεθα σε όλους τους αναγνώστες του βίου και των λόγων του αγίου Μαξίμου του Γραικού του θαυματουργού, να γίνουν μέτοχοι της χαριτωμένης διδαχής του, να έρθουν σε κοινωνία με τον άγιο, να αισθανθούν την πνευματική ευωδία του και να τον έχουν προστάτη και οδηγό στις θλίψεις και τις δοκιμασίες της παρούσης εφήμερης ζωής, αλλά και μεσίτη προς τον Κύριό μας για την μέλλουσα αληθινή ζωή.

Πηγή: Άπαντα Αγίου Μαξίμου, Λόγοι, Τόμος Α΄, εκδ. Ιερά Μεγίστη Μονή Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος 2011.